

Beleidsanalyse

schuldhulpverlening in Fryslân

Onderwerpen beleidsanalyse

1. Voorkomen van schulden
2. Vroegsignalering
3. Aanmelding
4. Wachttijden
5. Toelating
6. Daadwerkelijke schuldhulpverlening
7. Gezinnen met minderjarige kinderen
8. Nazorg

Voor de beleidsanalyse is opgevraagd:

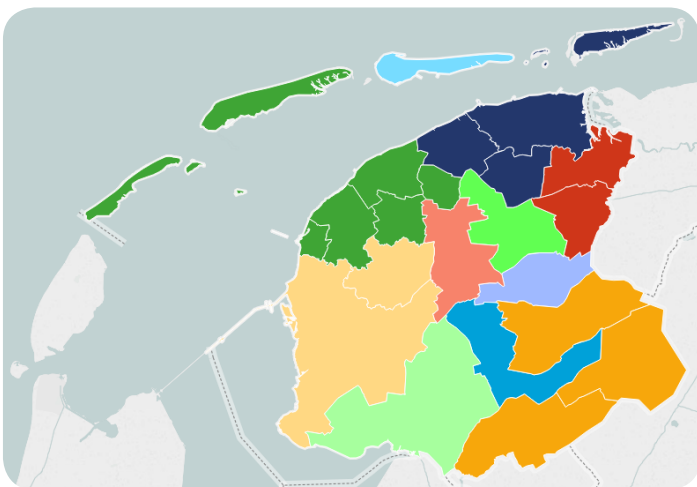
Beleidsplannen:

bevat de missie met o.a. doelen, middelen en het tijdsplan.

Beleidsregels:

bevat voorschriften en richtlijnen voor uitvoering beleidsplan.

Overzicht samenwerkende gemeenten

Bron: FSP 2016

Beleidsanalyse schuldhulpverlening in Fryslân

Bijna één op de vijf Nederlandse huishoudens heeft, of krijgt te maken met problematische schulden. Bij ongeveer 80 procent van de zorgvragen bij wijk- of gebiedsteams speelt schuldenproblematiek een rol. Sinds de invoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in 2012 is het de taak van gemeenten om schuldhulpverlening te bieden. Wanneer iemand financiële problemen heeft, dan heeft dat invloed op alle aspecten in het dagelijks leven en is het vaak lastig om er zelf uit te komen. Daarnaast is de samenleving volgens het Nibud al gauw 100.000 euro kwijt aan één huishouden dat ernstige financiële problemen heeft. Het is daarom belangrijk dat mensen met problematische schulden worden geholpen.

De informatie voor deze publicatie heeft het Fries Sociaal Planbureau (FSP) op twee manieren verzameld: opvragen beleidsstukken (formeel) en een kenniscafé met betrokken beleidsmedewerkers (informeel). De beleidsstukken van de Friese gemeenten zijn geanalyseerd, aangevuld met opbrengsten van het kenniscafé. Daaruit zijn acht onderwerpen gekozen om onder andere te kijken naar de verschillen en overeenkomsten. Veel gemeenten gaan dit jaar hun beleid vernieuwen. Deze beleidsanalyse kan handvaten bieden voor toekomstig beleid.

In Fryslân werken veel gemeenten samen, daarom zijn tien plannen geanalyseerd. Op het kaartje zijn de gemeenten die samenwerken met dezelfde kleur weergegeven. Bij negen beleidsplannen hebben de gemeenten ook dezelfde beleidsregels opgesteld. Weststellingwerf en Ooststellingwerf hebben eigen beleidsregels. Eén gemeente is momenteel nog bezig met het opstellen van een beleidsplan schuldhulpverlening, maar de werkwijze is al wel helder omschreven op haar gemeentewebsite (Ameland).

Vind [hier](#) de achterliggende informatie van de beleidsanalyse per onderwerp.

Achtergrond: waarom schuldhulpverlening?

Het hebben van schulden is niet zo vreemd: denk maar aan een hypotheek of een studieschuld. Schulden zijn pas een probleem wanneer iemand leningen niet meer kan terug betalen. Zodra er problematische schulden zijn is het vaak lastig om er zelf uit te komen. Waarom komen mensen moeilijk uit de schulden?

Omdat schaarste het denkvermogen vermindert

Uit [recent onderzoek](#) blijkt dat mensen met financiële problemen geen denkruimte overhouden voor andere aspecten van hun leven. Er is alleen nog focus op het directe gebrek aan geld, waarbij al het andere naar de achtergrond verdwijnt. Alleen wat dringend is krijgt aandacht. Dit zorgt ervoor dat er vaak beslissingen worden genomen die op korte termijn aantrekkelijk lijken, maar op de lange termijn tot ongewenste uitkomsten leiden of de financiële problemen zelfs verergeren. Een voorbeeld hiervan is het afsluiten van een kortlopend flitskrediet met woekerrente.

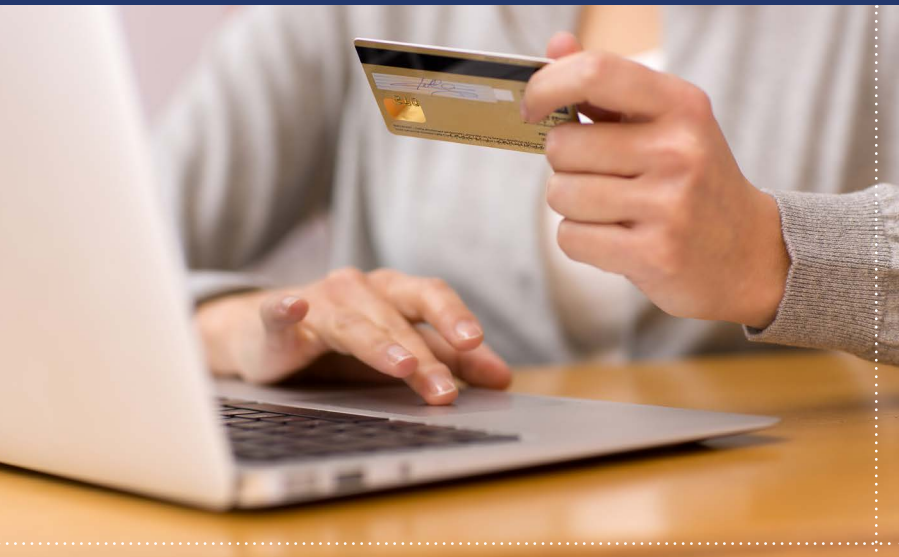
Omdat het brein het nooit heeft geleerd

Er komt steeds meer [bewijs](#) dat kinderen die opgroeien in armoede en schulden een andere hersenstructuur ontwikkelen dan kinderen die in welvaart opgroeien. Wanneer kinderen in een gezin leven waarin bij de dag wordt geleefd en geen doelen op langere termijn worden gesteld, dan leert het brein niet om langdurig de aandacht bij iets te houden of te plannen voor de langere termijn. Hierdoor is de kans groot dat ze als volwassene (financiële) problemen krijgen. Door het gebrek aan de capaciteit tot zelfregulatie zijn zij minder goed in staat om zelf hun problemen op te lossen. Ze moeten eerst leren om doelen te stellen en hier naar te handelen. Deze breinfuncties kunnen op latere leeftijd alsnog ontwikkeld worden, zij het wel langzamer dan op jonge leeftijd.

Omdat gedragsverandering een langdurig proces is

Verandering van gedrag is noodzakelijk voor het voorkomen of oplossen van schulden. Volgens [onderzoek van het Nibud](#) is alleen het overdragen van kennis of het aanleren van vaardigheden niet genoeg. Het gaat vooral om het veranderen van gedrag. Vaak weten mensen wel wat de verstandigste keuze is, maar gedragen ze zich hier niet naar. Het grootste gedeelte van gedrag is namelijk onbewust gedrag, wat zich kenmerkt door gewoonten. Gewoontegedrag is zeer efficiënt, want dit betekent dat mensen niet overal over na hoeven te denken. Gewoontegedrag kan echter ook beperkend zijn, want onbewuste en ingesleten patronen zijn moeilijk te veranderen. Dit kan alleen wanneer een persoon zich bewust is van zijn gedrag en gemotiveerd is om het aan te passen. Het nieuwe gedrag moet een gewoonte worden. Gedragsverandering is een ingewikkeld en langdurig proces, want mensen zijn gehecht aan hun gewoonten. Zelfs als er nadelen kleven aan de gewoonte, geven ze deze niet snel op. De voordelen van het nieuwe gedrag zijn namelijk pas zichtbaar op lange termijn. Elke dag brood meenemen in plaats van een broodje kopen op het werk bijvoorbeeld. Op korte termijn zijn er vooral nadelen, want het zelf meenemen van brood kost meer tijd en moeite. Op lange termijn kan een aanzienlijk geldbedrag worden bespaard.

Wat doen gemeenten rondom schulden?

Uit het beleid van gemeenten onderscheidt het Fries Sociaal Planbureau vier terreinen in de aanpak van schulden, namelijk:

1. Voorkomen van schulden;
2. Vroegsignalering & aanmelding;
3. Daadwerkelijke schuldhulpverlening;
4. Nazorg.

Op de volgende pagina wordt per terrein besproken wat de inhoud hiervan is en hoe de Friese gemeenten hier aandacht aan besteden in hun beleid. Daarnaast wordt aanvullende informatie gepresenteerd die naar voren is gekomen in het kenniscafé. Ter afronding wordt telkens een positief punt en een verbeterpunt geformuleerd voor de gemeenten op basis van de analyses. Op elk terrein speelt preventie een belangrijke rol. Niet alleen om schulden te voorkomen, maar ook om deze eerder te signaleren en verergering of herhaling te voorkomen. De preventieve interventies van gemeenten, benoemd in de beleidsstukken, zitten daardoor niet alleen op het terrein van 'voorkomen'.

Uitkomsten van de beleidsanalyse

Voorkomen

1. Voorkomen van schulden

Gemeenten willen voorkomen dat hun inwoners schulden krijgen die zij niet meer kunnen terugbetalen. Dit doen gemeenten door bijvoorbeeld voorlichting te geven op scholen. In ieder beleidsplan staat beschreven wat het beleid is rondom het voorkomen van schulden. Het beleid is gericht op alle inwoners van de gemeente, met vaak speciale aandacht voor risicogroepen.

Uit de beleidsplannen blijkt dat de Friese gemeenten op veel verschillende manieren schulden willen voorkomen. De meeste gemeenten willen voorlichting geven, voornamelijk op scholen (**tien gemeenten***). Ook het organiseren van budgetcursussen, bijvoorbeeld aan kwetsbare groepen, komt vaak voor (**tien gemeenten***). Andere voorbeelden van interventies zijn: het gebruik maken van landelijke voorlichting (bijvoorbeeld de website zelfjeschuldenregelen.nl), het aanbieden van een pakket met inkomensondersteunende maatregelen aan de doelgroep minima of het inschakelen van vrijwilligers voor het op orde brengen van de administratie.

Vroegsignalering & aanmelding

Vroegsignalering & aanmelding

Mensen met schulden kunnen op twee manieren in beeld komen bij de gemeente: bij vermoedens van problematische schulden kunnen zij worden 'gesignaleerd' door bijvoorbeeld hulpverleners of een huisarts. Gemeenten nemen vervolgens contact op. Of iemand met schulden vraagt zelf om hulp en meldt zich bij de gemeente.

2. Vroegsignalering

Vroegsignalering is het in een vroeg stadium opmerken van schulden, zodat op tijd ingegrepen kan worden. Vrijwel alle Friese gemeenten willen schulden vroeg signaleren. **Negentien gemeenten*** doen dit door afspraken te maken met bijvoorbeeld woningstichtingen, zorgverzekeraars en energiemaatschappijen. Wanneer mensen een betalingsachterstand hebben wordt dit doorgegeven aan de gemeente, zodat op tijd hulp geboden kan worden. Wat opvalt in de beleidsplannen is dat meestal niet wordt beschreven wat wordt gedaan na het signaleren van achterstanden. Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening kwam naar voren dat gemeenten het lastig vinden om in de praktijk 'er op af te gaan'. Gemeenten geven aan dat dit tijdrovend is en dat er niet altijd genoeg capaciteit voor is. Zij vinden het wel een rol die goed bij de gemeente of wijk- en gebiedsteams past, omdat zij onafhankelijk zijn en het geheel van schulden kunnen overzien.

De meeste gemeenten vinden een lijst met betalingsachterstanden een goede manier om schulden vroeg te signaleren, want zij zien dikwijls mensen op de lijst staan die zij nog niet in beeld hadden. De ervaring is dat het niet betalen van de zorgverzekering vaak de eerste aanwijzing is dat er financiële problemen zijn.

Naast afspraken over betalingsachterstanden hebben **acht gemeenten*** in hun beleidsplan beschreven dat gemeenteconsulenten tijdens huisbezoeken een signaleringsfunctie hebben. Een andere vorm van vroegsignalering is het voorlichting geven aan intermediairs, zoals maatschappelijk werkers, thuiszorgmedewerkers, leraren en huisartsen. Volgens de gemeenten Súdwest-Fryslân en Littenseradiel spelen intermediairs een cruciale rol in preventie en vroegsignalering.

Gemeenten zien het belang van het voorkomen van schulden. Er wordt vaak al bij kinderen aandacht besteed aan het vergroten van het budgetbewustzijn. Dit is belangrijk, want jong geleerd is oud gedaan.

Wees kritisch op de ingezette interventies gericht op het voorkomen van schulden. Zijn ze effectief? Deze [werkwijzer](#), gebaseerd op ervaringen van professionals, kan daarbij helpen.

Vrijwel alle gemeenten hebben afspraken met bijvoorbeeld woningstichtingen over betalingsachterstanden. Zo kunnen gemeenten ondersteuning bieden wanneer daar behoefte aan is.

Besteed meer aandacht in het beleidsplan aan de specifieke acties die worden ondernomen na het constateren van betalingsachterstanden en door wie deze worden uitgevoerd.

* In de bijlage (klik [hier](#)) vindt u een tabel waaruit blijkt welke gemeenten dit zijn

Uitkomsten van de beleidsanalyse

3. Aanmelding

Onder aanmelding verstaat het Fries Sociaal Planbureau binnen deze publicatie de periode dat een inwoner zich meldt bij de gemeente tot de daadwerkelijke hulp geboden wordt. De inwoner meldt zich bijvoorbeeld bij een daarvoor speciaal ingesteld loket of een gebiedsteam. Na aanmelding kunnen twee dingen gebeuren; of de wacht- en doorlooptijd begint of de schuldhulpverlening wordt geweigerd door de gemeente.

Door de invoering van wijk- en gebiedsteams in 2015 zijn werkwijzen rondom aanmelding voor schuldhulpverlening veranderd. Het huidige beleid is vaak een aantal jaar geleden opgesteld en komt daardoor niet meer overeen met de huidige praktijk. Voorheen konden inwoners zich meteen melden bij de [Kredietbank Nederland \(KBNL\)](#). De rol van de KBNL wordt tegenwoordig anders opgevat en ingevuld. KBNL is een stichting waarvan de diensten op het gebied van schuldhulpverlening door gemeenten wordt ingekocht. Volgens KBNL hebben gemeenten de schuldhulpverlening op verschillende manieren ingericht. Zo heeft de gemeente Leeuwarden medewerkers van de KBNL gedetacheerd als 'specialist' in het wijkteam. De aanmelding voor schuldhulpverlening loopt nu via het zogenaamde 'PING-loket' of de wijkteams. Wanneer bij het PING-loket blijkt dat er hulp nodig is bij het oplossen van schulden, wordt het wijkteam betrokken. In het wijkteam wordt de casus opgepakt en bij moeilijkere gevallen wordt de specialist erbij gehaald. In de gemeenten de Fryske Marren en Súdwest-Fryslân is ervoor gekozen om een aantal medewerkers van de gebiedsteams op te leiden tot schulddienstverlener. In de gemeente Smallingerland wordt de schuldhulpverlening buiten een gebiedsteam gehouden. Inwoners kunnen zich aanmelden bij het PING-loket, die de inwoners verder helpt.

4. Wachtijden

Wettelijk is bepaald dat binnen vier weken na aanmelding bij de gemeente het eerste gesprek plaatsvindt waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. Bij een bedreigende situatie (bijvoorbeeld gedwongen woningontruiming) vindt dit gesprek binnen drie werkdagen plaats. Gemeenten zijn vrij om te bepalen of zij een kortere termijn willen hanteren. Uit de beleidsstukken van de Friese gemeenten blijkt dat **achttien gemeenten*** kiezen voor de wettelijke termijnen. **Vijf gemeenten*** hebben voor een kortere wachttijd gekozen en **één gemeente*** heeft de termijn niet in een verordening of plan vastgelegd. Zij geven wel aan dat zij de wettelijke termijn hanteren.

Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening werd duidelijk dat de vastgelegde wachttijden in de praktijk niet altijd worden behaald. Ook duurt het soms lang voordat na een intakegesprek een vervolg plaatsvindt. Maximale termijnen voor doorlooptijden staan niet in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening vastgelegd, ook al is dit belangrijk voor effectieve schuldhulpverlening. Beperkte wacht- en doorlooptijden houdt iemand met schulden gemotiveerd en zorgt er voor dat schulden niet verder oplopen.

Gemeenten verschillen onderling sterk in de werkwijze rondom schuldhulpverlening. Dit wijst erop dat gemeenten zoeken naar een manier om de schuldhulp aan te laten sluiten bij de dynamiek en eigenheid van de gemeente.

Er is geen 'juiste' of 'beste' manier om de aanmelding voor schuldhulpverlening te organiseren, omdat gemeenten onderling verschillen. Voor iedere gemeente geldt wel: maak intern en extern duidelijke afspraken over de rol- en taakverdeling.

De Friese gemeenten hanteren veelal de wettelijke wachttijd of een kortere termijn.

Een snelle doorlooptijd is belangrijk.

* In de bijlage (klik [hier](#)) vindt u een tabel waaruit blijkt welke gemeenten dit zijn

Uitkomsten van de beleidsanalyse

5. Toelating

Alle inwoners kunnen zich bij de gemeente aanmelden voor schuldhulpverlening. Gemeenten kunnen echter wel regels op stellen over toelating. Dit kan er toe leiden dat bepaalde groepen moeilijker toegang krijgen tot schuldhulpverlening. Volgens de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening mag alleen een vreemdeling die onrechtmatig in Nederland verblijft bij voorbaat worden uitgesloten van gemeentelijke schuldhulpverlening. Inwoners die zich bijvoorbeeld misdragen of zich niet aan afspraken houden mogen niet bij voorbaat worden uitgesloten, maar wel worden geweigerd ([zie: verzamelbrief 2015](#)).

Op basis van de geanalyseerde beleidsstukken lijken meer groepen te worden uitgesloten van schuldhulpverlening dan alleen de vreemdelingen. Hierbij wordt niet altijd duidelijk aangegeven voor welke ondersteuning deze inwoners nog wel in aanmerking komen. Wordt bijvoorbeeld alleen een schuldregeling geweigerd of komen zij ook niet in aanmerking voor informatie en advies?

De meerderheid van de gemeenten zijn van plan om na een bepaalde periode (één tot vijf jaar) opnieuw ondersteuning te bieden aan inwoners.

Stuur altijd een afwijzingsbeschikking wanneer een inwoner niet wordt toegelaten tot schuldhulpverlening. Anders is bezwaar aantekenen niet mogelijk.

Geef duidelijk in het beleidsplan aan welke ondersteuning mogelijk is mocht een inwoner geweigerd worden voor de toegang tot de schuldhulpverlening.

De **drie** meest voorkomende uitgesloten groepen inwoners uit de beleidsstukken zijn:

1. Inwoners die opnieuw om hulp vragen:

Voor acht gemeenten* geldt dat schuldhulpverlening eens in de vijf jaar mogelijk is. Bij **elf gemeenten*** is dit een termijn van twee jaar wanneer een eerder traject met succes is beëindigd en één jaar als het traject gestopt is door eigen toedoen van de inwoner zelf. Er wordt wel gekeken in hoeverre het de inwoner te verwijten is dat diegene weer terugkeert voor schuldhulp. Bij **drie gemeenten*** komen inwoners één keer in aanmerking voor schuldhulpverlening, die betaald wordt door de gemeente. Zij kunnen hierna nog wel gebruik maken van 'stabilisatie'. Hierbij wordt het leven van de inwoner met schulden gestabiliseerd door bijvoorbeeld vaste lasten door te betalen, het inkomen te beheren of door betalingsregelingen te treffen. Bij twee gemeenten (Ameland en Tytsjerksteradiel) staat niet in de plannen hoe zij omgaan met terugkerende hulpvragers. In de praktijk weigert gemeente Ameland niemand die van goede wil is.

2. Zelfstandigen:

Zeven gemeenten* geven in de beleidsplannen aan dat zij doorverwijzen naar Zuidweg & Partners. Dit is een schuldhulporganisatie speciaal voor (ex-)ondernemers.

Vijf gemeenten* beschrijven in het beleidsplan dat schuldhulpverlening open staat voor alle inwoners, dus ook voor ondernemers. Zij voeren mogelijk de schuldhulp aan ondernemers zelf uit, omdat in de plannen niets vermeld staat over doorverwijzingen. Eén gemeente verwijst door naar Bureau Zelfstandigen Fryslân (Heerenveen).

Tien gemeenten* geven in de beleidsstukken aan dat zij ondernemers uitsluiten van schuldhulp. Hiervan hebben drie gemeenten aangegeven dat zij inmiddels deze groep niet meer uitsluiten en hen doorverwijzen naar [Zuidweg & Partners](#). Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening vertelde Zuidweg & Partners dat volgens de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening niet alle zelfstandig ondernemers uitgesloten mogen worden voor gemeentelijke schuldhulpverlening.

Dit komt wel voor in de praktijk en vaak zonder een officiële afwijzingsbeschikking. Hierdoor kunnen deze ondernemers ook niet in beroep gaan tegen de afwijzing. 'Natuurlijke personen' (zzp'ers, eenmanszaak of vof) hebben wel recht op ondersteuning. Enkele gemeenten verwijzen door naar [Bureau Zelfstandigen Fryslân](#). Volgens Zuidweg & Partners biedt dit bureau geen schuldhulpverlening.

3. Inwoners met weinig kans op een succesvol traject:

Alle gemeenten* benoemen dat zij schuldhulp kunnen weigeren wanneer de kans klein is dat een inwoner met schulden geholpen kan worden. Dit kan te maken hebben met de motivatie en type schuld. Bijvoorbeeld iemand met een verslaving of een fraudeschuld.

* In de bijlage ([klik hier](#)) vindt u een tabel waaruit blijkt welke gemeenten dit zijn

Uitkomsten van de beleidsanalyse

Daadwerkelijke
schuldhulpverlening

6. Daadwerkelijke schuldhulpverlening

Schuldhulpverlening omvat verschillende soorten hulp en ondersteuning. In de beleidsanalyse is onderscheid gemaakt tussen schuldregeling en overige schuldhulp.

Schuldregeling

Schuldregeling kan bestaan uit een minnelijk of een wettelijk traject. Het minnelijk traject houdt in dat de schuldhulpverlener een betalingsvoorstel doet aan alle schuldeisers. De regeling is vrijwillig voor zowel de schuldenaar als de schuldeiser. Wanneer het minnelijk traject niet lukt, omdat bijvoorbeeld de schuldeisers niet akkoord gaan, dan kan gekozen worden voor een wettelijk traject (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen). Er wordt een verzoek ingediend bij de rechtbank. De rechtbank beslist of de schuldenaar aan de eisen voldoet en kan schuldeisers verplichten om mee te werken. Zowel het minnelijk als het wettelijk traject duurt drie jaar waarin zoveel mogelijk van de schulden worden afbetaald. De restschuld kan kwijtgescholden worden.

Drie gemeenten* organiseren de schuldhulp zelf en **21 gemeenten*** hebben dit uitbesteed aan de KBNL. Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening stelde KBNL dat het belangrijk is dat naast het 'technische gedeelte' van het regelen van schulden ook aandacht besteed moet worden aan gedragsverandering. Wanneer het gedrag niet verandert is de kans groot dat iemand met schulden na het traject opnieuw schulden opbouwt. Het is bij de beleidsmedewerkers bekend dat gedragsverandering belangrijk is, maar ze zijn zoekende naar interventies die werken. Het is lastig om dit vorm te geven in het beleid.

Overige schuldhulp

Overige schuldhulp kan bestaan uit interventies gericht op het geven van informatie, advies en/of doorverwijzing naar een vrijwilligersorganisatie zoals Humanitas. **Zeven gemeenten*** bieden een financieel inloopsprekure aan waar mensen terecht kunnen voor informatie en advies. **Alle gemeenten*** hebben in hun beleidsplan beschreven dat zij budgetbeheer aanbieden. Dit houdt in dat een budgetbeheerder zorgt voor de betaling van de vaste lasten en de andere rekeningen. Degene waarvan het budget wordt beheerd krijgt een afgesproken bedrag per week of per maand als leefgeld.

Alle Friese gemeenten* benoemen in hun plan dat zij mensen doorverwijzen naar vrijwilligersorganisaties. Zij werken met schuldhulpmaatjes die hulp bieden aan mensen die te maken hebben met (problematische) schulden. Uit het kenniscafé schuldhulpverlening blijkt dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten wat betreft het inzetten van vrijwilligers. Bij een aantal gemeenten, zoals Heerenveen en Leeuwarden, is een nauwe samenwerking tussen vrijwilligers en professionals. Andere gemeenten hebben (nog) geen afspraken met vrijwilligersorganisaties, maar zijn dit wel van plan in de toekomst. Ook kwam tijdens het kenniscafé naar voren dat het belangrijk is om te bepalen welke verantwoordelijkheden bij een vrijwilliger of een professional thuishoren. Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening kwam naar voren dat gemeenten zoekende zijn naar interventies die werken. Hierover is niet veel bekend. In juni 2016 wordt door Hogeschool Utrecht een rapport uitgebracht over de (on)mogelijkheden om financieel gedrag te beïnvloeden. Dit rapport geeft handvaten voor interventies waarmee het gedrag veranderd kan worden.

De meeste gemeenten hebben voornemens om interventies te ontwikkelen die gericht zijn op gedragsverandering.

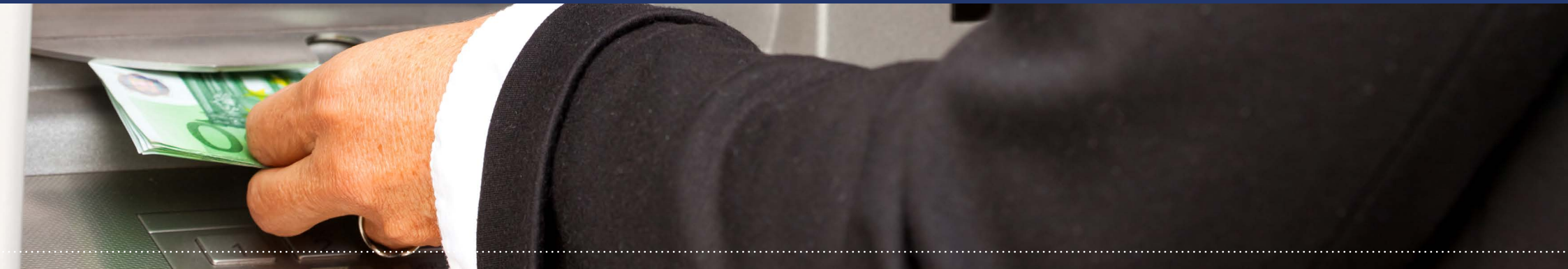

Gebruik bestaande inzichten over schuldhulpverlening bij het ontwikkelen van interventies.

Maak gebruik van bestaande inzichten

In de Friese beleidstukken wordt geen aandacht besteed aan uitkomsten van recent onderzoek over schaarste, zelfregulatie of gedragsverandering. Wanneer gemeenten schuldhulp-interventies ontwikkelen is het aan te bevelen om rekening te houden met deze inzichten. In de beleidsstukken wordt hier niks over benoemd, maar het is wel mogelijk dat de inzichten in de praktijk worden toegepast.

* In de bijlage (klik [hier](#)) vindt u een tabel waaruit blijkt welke gemeenten dit zijn

Uitkomsten van de beleidsanalyse

Daadwerkelijke
schuldhulpverlening

7. Gezinnen met minderjarige kinderen

Volgens de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening moeten gemeenten in hun plan benoemen hoe zij om gaan met schulden bij gezinnen met minderjarige kinderen. Dit is belangrijk omdat uit [onderzoek](#) blijkt dat kinderen een andere breinstructuur ontwikkelen wanneer zij opgroeien in armoede. Hierdoor hebben zij een grotere kans dat zij in de toekomst minder goed functioneren in de maatschappij. Alle gemeenten benoemen het belang van deze doelgroep in hun beleidsplan. Er is wel verschil in de uitwerking van het plan wat betreft schulden bij gezinnen met minderjarige kinderen. Ongeveer de helft van de gemeenten benoemt alleen dat het een belangrijke doelgroep is waar extra aandacht aan geschonken moet worden. De andere helft van de gemeenten hebben een concreter plan waarin wordt beschreven wat ze gaan doen om deze doelgroep te beschermen. Zij hebben bijvoorbeeld in het beleidsplan aangegeven dat er een mogelijkheid is tot het afwijken van de beleidsregels bij deze doelgroep. Tijdens het kenniscafé schuldhulpverlening werd benoemd dat volgens de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB) alle mensen gelijk behandeld moeten worden en dat er dus geen doelgroepen voorgetrokken mogen worden. Dat is de reden dat een aantal gemeenten geen uitgebreid plan hebben wat betreft gezinnen met minderjarige kinderen.

Nazorg

8. Nazorg

Nazorg bestaat uit alle activiteiten die ervoor zorgen dat mensen met schulden na een schuldhulptraject niet terugvallen in een problematische schuldsituatie. Bijvoorbeeld na een bepaalde periode weer contact opnemen met de ex-schuldenaar.

Nazorg wordt door bijna alle gemeenten in de beleidsstukken als belangrijk benoemd. **Zeven gemeenten*** geven een tijdsperiode, bijvoorbeeld een jaar, waarin ze weer contact op gaan nemen met de klant. **Zeven andere gemeenten*** benoemen het belang van nazorg, maar besteden dit uit aan vrijwilligersorganisaties, welzijnsorganisaties of de KBNL. **Negen gemeenten*** hebben geen concrete actie voor nazorg beschreven in hun beleidsplan. In de bijeenkomst kwam naar voren dat nazorg op dit moment vaak een onderbelicht thema is. Gemeenten kunnen hier in de toekomst meer aandacht aan besteden.

Gemeenten zien het belang van extra ondersteuning voor schulden bij gezinnen met minderjarige kinderen.

Wees ervan bewust dat opgroeien in een problematische schuldsituatie een grote impact heeft op de ontwikkeling van kinderen.

Meer dan de helft van de gemeenten biedt nazorg.

Besteed meer aandacht aan de inhoud en taakverdeling van nazorg.

* In de bijlage ([klik hier](#)) vindt u een tabel waaruit blijkt welke gemeenten dit zijn

Kortom

Zelf schulden oplossen blijkt een moeilijke opgave te zijn. Het is daarom belangrijk dat gemeenten hierbij ondersteunen. De Friese gemeenten doen al veel op het gebied van schuldhulpverlening, maar uit de beleidsanalyse komen wel een aantal aandachtspunten naar voren. Doordachte keuzes in beleid zijn belangrijk. Volgens het [rapport van de Nationale Ombudsman](#) is het goed om te realiseren dat gemeenten een belangrijke rol hebben bij een effectieve aanpak van schuldenproblematiek. De opvallende punten (positief en ter verbetering) uit het huidige Friese beleid kunnen gemeenten gebruiken bij het (door)ontwikkelen van het huidige of toekomstige beleid.

Concrete aanbevelingen:

- Kies bewezen effectieve interventies
- Pak signalen van betalingsachterstanden actief en meteen aan
- Zorg voor een duidelijke rol- en taakverdeling (intern en extern)
- Zorg voor snelle doorlooptijden
- Stuur indien van toepassing altijd een afwijzingsbeschikking
- Bij weigeren schuldhulp: wees duidelijk welke ondersteuning wel wordt geboden
- Maak gebruik van bestaande inzichten bij het bieden van schuldhulp
- Wees bewust van de impact op de ontwikkeling van kinderen bij opgroeien in een schuldsituatie
- Besteed meer aandacht aan nazorg

Colofon

Bronnen/links

- [Bureau Zelfstandigen Fryslân](#)
- [Hiemstra & de Vries: Schulden? De gemeente helpt!](#)
- [Hogeschool Utrecht: Acht werkwijzers voor effectieve schuldpreeventie](#)
- [Hogeschool Utrecht: Hoe beïnvloeden schulden het gedrag van mensen?](#)
- [Kredietbank Nederland](#)
- [Nationale ombudsman: Burgerperspectief op schuldhulpverlening](#)
- [Nibud: Geld en gedrag](#)
- [Nibud: Overkoepelende blik op de omvang en preventie van schulden in Nederland](#)
- [Transitiecommissie Sociaal Domein: Eén sociaal domein](#)
- [Wet gemeentelijke schuldhulpverlening](#)
- [Zuidweg & Partners](#)

Auteurs

Ymkje Woudstra
Sibilla Hoekstra

Contact

Ymkje Woudstra
ywoudstra@friessociaalplanbureau.nl
(058) 234 85 00/06 44956339

Opmaak

Jongens van de Jong

FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU

Westersingel 4
8913 CK Leeuwarden
T (058) 234 85 00
www.friessociaalplanbureau.nl

Bijlage 1: overzicht beleidsanalyse schuldhulpverlening

Voorkomen van schulden	
(Mogelijke) voorlichting op scholen	Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, De Fryske Marren, Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Schiermonnikoog, Tytsjerksteradiel, Weststellingwerf
Organiseren budgetcursussen	Het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Leeuwarderadeel, Littenseradiel, Menameradiel, Smallingerland, Súdwest-Fryslân, Terschelling, Vlieland
Vroegsignalering & aanmelding	
Afspraken met woningstichtingen, energie-maatschappijen en zorgverzekeraars	Achtkarspelen, Het Bildt, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Franekeradeel, De Fryske Marren, Harlingen, Heerenveen, Kollumerland, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Menameradiel, Ooststellingwerf, Opsterland, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland, Weststellingwerf
Consulenten signaleringsfunctie	Achtkarspelen, De Fryske Marren, Heerenveen, Kollumerland, Ooststellingwerf, Opsterland, Tytsjerksteradiel, Weststellingwerf
Wachttijden wettelijk termijn	Het Bildt, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Franekeradeel, De Fryske Marren, Harlingen, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Littenseradiel, Menameradiel, Ooststellingwerf, Opsterland, Schiermonnikoog, Súdwest-Fryslân, Terschelling, Vlieland, Weststellingwerf
Wachttijden korter dan wettelijk termijn	Achtkarspelen, Heerenveen, Kollumerland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel
Uitsluiten wanneer een inwoner weinig kans heeft op	Alle gemeenten (Ameland is niet bekend)
Uitsluiten van inwoners die opnieuw om hulp vragen, eens in de vijf jaar	Achtkarspelen, De Fryske Marren, Heerenveen, Kollumerland, Leeuwarden, Littenseradiel, Smallingerland, Súdwest-Fryslân
Eens in de twee jaar	Het Bildt, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Franekeradeel, Harlingen, Leeuwarderadeel, Menameradiel, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland
Één keer ooit	Ooststellingwerf, Opsterland, Weststellingwerf
Ondernemers doorverwijzen naar Zuidweg & Partners	Achtkarspelen, De Fryske Marren, Kollumerland, Leeuwarden, Littenseradiel, Súdwest-Fryslân, Tytsjerksteradiel
Gemeenten die alleen beschrijven dat ondernemers niet worden uitgesloten	Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Schiermonnikoog, Smallingerland
Doorverwijzen naar Bureau Zelfstandigen Fryslan	Heerenveen
Uitsluiten van schuldhulp voor ondernemers	Het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Leeuwarderadeel, Menameradiel, Ooststellingwerf, Opsterland, Terschelling, Vlieland, Weststellingwerf
Daadwerkelijke schuldhulpverlening	
Zelf organiseren schuldregeling	Achtkarspelen, Heerenveen, Kollumerland
Uitbesteden aan KBNL	Alle gemeenten behalve Achtkarspelen, Heerenveen en Kollumerland
Financieel inloopspreekuur	Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Leeuwarden, Schiermonnikoog, Smallingerland, Tytsjerksteradiel
Budgetbeheer	Alle gemeenten (Ameland is niet bekend)
Doorverwijzen naar vrijwilligersorganisaties	Alle gemeenten (Ameland is niet bekend)
Nazorg	
Binnen een bepaalde tijdsperiode contact opnemen	Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland, Heerenveen, Schiermonnikoog
Uitbesteden aan vrijwilligersorganisaties, welzijns-organisaties of de kredietbank	De Fryske Marren, Littenseradiel, Súdwest-Fryslân, Ooststellingwerf, Opsterland, Tytsjerksteradiel, Weststellingwerf
Geen concrete actie nazorg	Het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Menameradiel, Smallingerland, Terschelling, Vlieland